

Obraćanje visokog predstavnika i posebnog predstavnika EU Valentina Inzka

Okončati ekonomsku krizu i ponovno otvoriti vrata za ulazak u Europu

Dame i gospodo,

Ubrzo nakon što sam preuzeo dužnost visokog predstavnika i posebnog predstavnika EU prihvatio sam poziv da sudjelujem u debati sa bosanskohercegovačkim studentima. To mi je predstavljalo zadovoljstvo, jer dobro znam da ideje i inicijative koje dolaze sa sveučilišta mogu pomoći da se Bosna i Hercegovina izvede iz postojećih, vrlo ozbiljnih teškoća.

Stoga sam danas ovdje. Želim vam pojasniti kako ja vidim tešku situaciju u kojoj se nalazi BiH i što mislim da se mora uraditi kako bi se riješila ova situacija. Istodobno želim čuti što vi mislite da se može uraditi kako bi se razriješila ova kriza.

A što se tiče ove teške situacije: govorit ću jednostavno. Ekonomska situacija je vrlo teška – a svaki ozbiljan napor da se ograniči širenje nezaposlenosti i siromaštva je blokiran

zbog političkog zastoja koji sada traje više od tri godine.

U slučaju da netko postavi pitanje što međunarodna zajednica radi u svezi s tim, možda bih trebao započeti tako što ću jasno staviti do znanja da međunarodna zajednica čini mnogo.

Samo u protekle dvije godine 20 vodećih bilateralnih i multilateralnih donatora u Bosni i Hercegovini su dodijelili 1,2 milijarde eura za razvojne projekte u ovoj zemlji. Od te brojke, 355 milijuna eura je u formi grantova.

Kako bih vam približio činjenicu o tome kako međunarodna zajednica podupire svoje riječi djelima, moram spomenuti da se vrijednost projekata koje financira Europska komisija u Bosni i Hercegovini utrostručila prošle godine.

Napredovanje zemlje ka članstvu u NATO savezu i Europskoj uniji se dešava u kontekstu kontinuirane i vrlo praktične pomoći. Svaki korak koji je Bosna i Hercegovina morala napraviti je bio popraćen opipljivom pomoći.

Da uzmem samo jedan primjer: kako bi ispunile uvjete koji će omogućiti građanima BiH da u zemlje EU putuju, a da prije toga ne moraju aplicirati za vizu, vlasti BiH su morale uvesti biometrijske putovnice. Kako bi pomogla vlastima BiH da to urade, EU je osigurala tehničku pomoć, uključivši financijsku pomoć u vrijednosti od 400 000 eura u svrhu uspostave infrastrukture za digitalni potpis, te dodatnih 200 000 eura da se uspostavi mehanizam za prepoznavanje otisaka prstiju. Vlada Njemačke je osigurala dodatnih 150 000 eura Graničnoj policiji BiH za kupovinu čitača biometrijskih putovnica koji će biti instalirani na najfrekventnijim graničnim prijelazima.

Međunarodna zajednica ne postavlja samo uvjete. Ona pruža stvarnu i neposrednu pomoć da se ispune ti uvjeti.

Jasno definirane uloge

A kada je u pitanju *politički* angažman međunarodne zajednice u BiH, čini se da postoje dvije glavne škole razmišljanja.

Jedna smatra da bismo trebali raditi mnogo više.

Druga smatra da bismo trebali raditi mnogo manje.

U stvari, uloga međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini, kao i uloga domaćih vlasti, određena je u Daytonskom mirovnom sporazumu. I, u suglasju sa odredbama ovog sporazuma, visoki predstavnik je «konačni autoritet» glede njegovog tumačenja.

Dakle, ne radi se o tome da se radi manje ili da se radi više. Radi se o tome da uradimo ono za što imamo mandat da uradimo u sukladnosti sa mirovnim procesom.

Daytonski mirovni sporazum je uspostavio sustav vlasti koji sada mora riješiti probleme Bosne i Hercegovine. U konačnoj analizi, domaće vlasti su te – a ne međunarodna zajednica – koje se moraju pozabaviti postojećom krizom i riješiti je.

Ukoliko to one ne mogu uraditi, onda je na građanima ove zemlje da promijene vlast.

Da li to znači da međunarodna zajednica pere ruke od Bosne i Hercegovine?

Apsolutno ne.

Međunarodna zajednica je i dalje u potpunosti angažirana na tome da daytonski sustav funkcionira – što je zadatak za koji je prema Daytonskom mirovnom sporazumu konkretno zadužen visoki predstavnik.

Siromaštvo i nevolja

Već gotovo godinu dana pokušavam da sa strankama dođem do političkog koncenzusa.

Bez ovog koncenzusa, trenutalni sustav ne može funkcionirati.

No, naravno, ne radi se samo o *sustavu*.

Radi se o svakodnevnom životu ljudi.

Bez političkog koncenzusa, ljudi u ovoj zemlji se ne mogu nadati da će se stanje popraviti.

Nepostojanje koncenzusa je donijelo siromaštvo i nevolju ovoj zemlji i većini njezinih stanovnika.

Ja sam šokiran, a i vi biste trebali biti šokirani, s obzirom da ovo očito nije bilo dovoljno da stranački lideri počnu djelovati.

Bez obzira na patnju koja ih okružuje, oni definitivno nisu poduzeli korake da unaprijede ekonomiju; korake za koje su se davno dogovorili da će poduzeti kao dio europskog integracijskog procesa.

Ti koraci konkretno obuhvaćaju donošenje Zakona o obligacijama, moderniziranje sustava bankarske supervizije i uspostavljanje Socijalnog i ekonomskog vijeća, što se može uraditi brzo i što će pomoći u privlačenju investicija u Bosnu i Hercegovinu i stvaranje novih radnih mjesta.

Ogorčenje i gnjev

Za obavljanje dužnosti koje imam na ovoj funkciji na raspolaganju mi je nekoliko instrumenata. Međutim, najučinkovitiji instrument koji se može koristiti za rješavanje trogodišnjeg zastoja nije OHR: to su ogorčenje i gnjev ljudi u Bosni i Hercegovini.

Ljudi u ovoj zemlji pate.

Oni to trebaju staviti do znanja svojim predstavnicima.

Pitanje nije što bi OHR i međunarodna zajednica trebali uraditi da se ova zemlja vrati na kurs.

Pitanje je što će uraditi stranke u Bosni i Hercegovini.

A odgovor je: one neće uraditi *ništa* ako ih *vi* ne primorate.

Teško pogođeno visoko obrazovanje

Mogu li vas zamoliti da se izjasnite o nečemu? Koliko vas su članovi političkih stranaka? Podignite ruke.

Vidite, vjerujem da to možda kazuje zašto političke stranke imaju ovako loše rezultate – one nemaju vaš doprinos.

Neki od vas će reći da su sve stranke iste i da ne želite zaprljati ruke nekorektnom politikom.

To je logika koja vodi do uspostave vlada koje su u najboljem slučaju mediokriteti ili su neučinkovite, a u najgorem su korumpirane i iskvarene.

Nedostatak masovnog sudjelovanja u politici u BiH doveo je do katastrofalnih rezultata. Vi biste trebali znati da je sektor visokog obrazovanja među onima koji su najteže pogođeni.

Ova zemlja je ušla u “Bolonjski proces” 2003. godine. Ovaj proces, koji je sada star jednu deceniju, zamišljen je tako da se do ove godine stvori jedinstvena “Europska oblast visokog obrazovanja”.

Da li je Bosna i Hercegovina sada dio te jedinstvene europske oblasti visokog obrazovanja?

Ne, nije.

Zbog toga što vlasti nisu poduzele mjere koje su obećale poduzeti prije sedam godina prilikom potpisivanja Bolonjskog sporazuma.

Prve generacije «bolonjaca» su već diplomirale na bosanskohercegovačkim sveučilištima, međutim nisu im otvorene mogućnosti koje inače nudi Bolonjski proces.

Njihova svjedočanstva i diplome nisu propisno priznati čak ni na bosanskohercegovačkom tržištu rada, a o europskom tržištu rada da i ne govorimo.

Vlasti nisu postigle dogovor o Pravilniku o akademskim zvanjima potrebnom za priznavanje novih «bolonjskih» diploma, kao i za mobilnost i zapošljavanje bolonjskih diplomanata u okviru i van područja Bosne i Hercegovine.

Tko bi trebao biti ogorčen zbog ove situacije?

Pa, prije svega, svi vi.

Što ćete vi uraditi po tom pitanju?

Ovo je dobro vrijeme za postavljanje tog pitanja, jer nam predstoje izbori.

Kad smo već spomenuli tu temu, trebao bih vam skrenuti pozornost da gotovo šest godina nakon usvajanja državnog okvirnog Zakona o visokom obrazovanju, neki kantoni nisu usuglasili svoje zakone s ovim državnim zakonom, a neka javna sveučilišta u Federaciji nisu integrirana na način koji je zahtijevan Bolonjskim procesom – ovo su dva pitanja koja bi bilo korisno postaviti kandidatima tijekom predizborne kampanje.

Okončanje ekonomske krize i ponovno otvaranje vrata ka Europi

Nepostizanje napretka u obrazovnom sektoru odražava nepostizanje napretka u svim drugim oblastima.

Kao što znate, proces europskih integracija može otvoriti vrata ka ogromnim mogućnostima za Bosnu i Hercegovinu.

Dozvolite mi da budem iskren.

Ta vrata su u ovome trenutku zatvorena.

Nije ih zatvorila Europska unija.

Zatvorile su ih političke stranke na vlasti koje tijekom tri godine nisu provele niti jednu značajnu reformu definiranu Europskim partnerstvom ili Sporazumom o stabiliziranju i pridruživanju. I nisu uradili svoj posao u svezi sa liberaliziranjem viza. Da jesu, ne bi vam sada trebale vize za putovanje u Europsku uniju!

Tijekom ove tri godine, sve susjedne zemlje iz okruženja BiH su ubrzale svoj tempo integracije u Europu.

Međunarodna zajednica nudi značajnu i neprekidnu praktičnu pomoć, ali ta pomoć sama po sebi neće ponovno otvoriti vrata ka Europi.

Ta vrata mogu ponovno otvoriti jedino vlasti ove zemlje – ljudi koji su trenutačno na vlasti ili oni koji će na izborima u listopadu preuzeti dužnosti.

Dozvolite mi da ponovim – ovi ljudi neće učiniti ono što je potrebno osim ukoliko ih vi ne natjerate da to učine.

U periodu koji nam predstoji do listopada, javno mnijenje se mora fokusirati na korake koje je potrebno poduzeti da bi se okončala ekonomska kriza i ponovno otvorila vrata ka Europi.

Najstrašnija opservacija koju sam čuo od političkih lidera jest da ove godine ništa ne može biti učinjeno s obzirom da su izbori u listopadu.

Činjenica je da mnogo toga može biti učinjeno upravo zato što je ovo izborna godina.

Najvažniji trenutačni politički prioritet u ovoj zemlji

Neki ljudi istaknut će da ne treba jednako kriviti sve stranačke lidere.

Neki su bili nepopustljiviji ili nemaštovitiji ili korumpiraniji ili gluplji nego drugi.

Moj odgovor na to je da nitko od lidera – uključivši i one koji su najmanje krivi – nije učinio ni izbliza dovoljno kako bi se postigao konsenzus.

Konsenzus nije nešto što se naprosto desi.

Ne radi se o nečemu što bi bilo tek poželjno i dobro za Bosnu i Hercegovinu.

Konsenzus je – ili bi barem trebao biti – prvi prioritet politike u ovoj zemlji danas.

Potrebno je graditi ga uz maksimalnu energiju, fokus i odlučnost.

Nepostojanje konsenzusa je izravan uzrok siromaštva i boli koji su prekrili ovu zemlju.

Da li je postizanje ovog konsenzusa nemoguć san?

Naravno da nije!

Stranački lideri u ovoj zemlji rutinski se uspijevaju dogovoriti o raspodjeli resursa, novca i moći između sebe.

Ako se konsenzus može izgraditi za dobrobit stranačkih lidera, može se izgraditi i za dobrobit građana.

Ako se konsenzus može postignuti kako bi se članovima parlamenta odobrila povišica plaće, može se također postignuti i kako bi se poboljšalo poslovno okruženje, osigurali krediti za mala poduzeća, ujedinili poslodavci i radnici, te otvorila nova radna mjesta.

Ako je moguće postignuti konsenzus o tome koji će političari

upravljati različitim državnim poduzećima, moguće je postići konsenzus i o ispunjenju preostalih obveza koje će Bosnu i Hercegovinu odvesti u Europu.

Konsenzus nije samo moguć, on je svuda oko nas – nažalost, barem u političkom kontekstu, još uvijek nije primijenjen na pitanja koja su doista važna.

Ovo je izborna godina, što znači da je to pravo vrijeme da se postavi pitanje zašto je situacija takva kakva jeste.

Hvala.